

Bokros Tünde Ibolya hadnagy – Varga Csilla ömt. őrnagy:

A CIVIL-KATONAI EGYÜTTMŰKÖDÉS KÉPESSÉGE AZ EURÓPAI UNIÓ VEZETTE MŰVELETEKBEN ÉS FEJLŐDÉSE HAZÁNKBAN

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány célja, hogy bemutassa az Európai Unióban alkalmazott civil-katonai együttműködés (CIMIC¹) és koordináció (CMCO²) folyamatát, megjelenési formáit az EU által vezetett műveletekben, valamint ismertesse a magyar viszonylatban kialakított CIMIC-képességet. A szerzők összehasonlító mátrix segítségével mutatják be a CIMIC-tevékenység, -intézmények és -orientáció tekintetében fellelhető egyezőségeket és különbségeket. Az EU-műveletek közül az EUFOR Althea műveletben működő LOT-házakat³ mint a CIMIC-tevékenység sikertörténetét emelik ki. Az EU haditengerészeti műveletei (EUNAVFOR Atalanta Somalia és EUNAVFOR MED/Sophia) a hadszíntér tekintetében újszerűek, és kihívást főként az erőforrás-allokációban jelentenek, míg a kiképző műveletei (EUTM⁴ Somalia, EUTM Mali, EUTM RCA⁵) a funkcionális szakértők bevonása területén szemléltetik a civil-katonai együttműködés és koordináció műveleti környezetben való megjelenését és kihívásait.

Az írás második felében mutatják be a szerzők a Magyarországon 2003 óta létrehozott Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központot (MH CKELMK),⁶ és itt elemzik részletesebben a hazai civil-katonai képesség fejlődését és alkalmazhatóságát. A Magyar Honvédségben kialakított CIMIC-képesség lehetőségeinek kiaknázása érdekében ismertetik az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejének Civil Affairs Teamjeit (USA CAT⁷), amelyek működési modellje adalékokkal szolgálhat a központ átalakításához, a hazai képesség átszervezéséhez és a gyakorlatban történő alkalmazásához.

KULCSSZAVAK: civil-katonai együttműködés (CIMIC), civil-katonai koordináció (CMCO), összekötő és megfigyelő csoport (LOT), EU által vezetett műveletek, funkcionális szakértő, USA CAT

CIVIL-KATONAI TEVÉKENYSÉG ÉS KÉPESSÉG

A civil-katonai kapcsolatok – mint sajátos katonai képesség – egy adott konfliktus teljes spektrumában meghatározók lehetnek. A CIMIC-feladatok olyan fő tevékenységek köré csoportosulnak, mint a szakmai felkészítés, képzés, kiképzés, kapcsolattartás a szervezetekkel (kormányzati, nem kormányzati) és hatóságokkal, a műveleti terület vagy válságkörzet

¹ CIMIC: Civil-Military Cooperation – civil-katonai együttműködés.

² CMCO: Civil-Military Coordination – civil-katonai koordináció.

³ LOT: Liaison and Observation Team – összekötő és megfigyelő csoport.

⁴ EUTM: European Union Training Mission – Európai Unió kiképző művelet.

⁵ RCA: République centrafricaine – Közép-afrikai Köztársaság.

⁶ Korábbi nevén: Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési Központ. https://honvedelem.hu/szervezet/mh_ckelmk (Letöltés időpontja: 2018. 04. 04.)

⁷ United States Army Civil Affairs Team – a civil ügyek csoport tevékenysége hasonlít egy CIMIC-csoportéra.

elemzése, értékelése, adatgyűjtés, -rendszerzés és -feldolgozás, illetve honi és külföldi területen szakfeladatok, szakértői munka ellátása.

A NATO-, az EU- és az ENSZ-művelet tekintetében meg lehet jegyezni, hogy több tényező is hozzájárul(t) ahhoz, hogy nő a polgári cégek térfelület, az úgynevezett „outsourcing” (kihelyezés),⁸ és ezzel együtt a CIMIC, illetve a funkcionális szakértők létszáma, illetve részvétele.

A CIMIC összekötő tevékenység, a híd szerepét tölti be, amelynek során a katonai erő és a társadalom – a civil szereplők – közötti kapcsolatok hozzájárulnak a művelet céljainak megvalósításához.

A CIMIC harctámogató funkció, amely egy katonai műveleti környezetben magában foglal minden eljárást, intézkedést, tevékenységet, együttműködést, amely támogatja a művelet mandátumában megfogalmazott célokat. A CIMIC-tevékenység: a szakembereknek a parancsnokot, a meghatározott parancsnoki célokat támogató munkája. A CIMIC-művelet: a CIMIC-alegységek különböző fegyvernemekkel együtt végzett munkája. A CIMIC-képesség: elméleti/konceptcionális elemek és fizikai komponensek együttese.⁹

Egy polgári környezetben (is) zajló művelet szinte elképzelhetetlen nélküle, így vált egyfajta „védjeggyé” a CIMIC.

A CIMIC/CMCO SZINTJEI, HÁTTERE, INTERFÉSZEI ÉS ESZKÖZEI

Az Európai Unió politikai-stratégiai szintjén a CMCO rövidítést/ kifejezést alkalmazzák, míg tagállami szinten a CIMIC a használatos, azaz minden tagállamnak saját CIMIC-konceptiója lehet. A legtöbb nemzeti CIMIC-konceptióban az áll, hogy a CIMIC főként a hazai katonai és civil szervezetek közötti együttműködés, amely a kiterjesztett értelemben vett nemzeti védelmi konceptióhoz kapcsolódik. A nemzetközivé váló biztonsági környezet egy nemzetközi elemet is hozzáadott a fogalomhoz, amely alatt a civil-katonai együttműködés egyéb interfészeit¹⁰ is érteni kell (kormányzati, nem kormányzati szervek).

Mint intézmény és mint tevékenység a CIMIC-terminológia az EU-ban is elfogadott. A CMCO a NATO- és az ENSZ-doktrínától megkülönböztetett dokumentum területén nyer értelmet. A CMCO a közös kül- és biztonságpolitikát (CFSP¹¹), illetve a közös európai biztonság- és védelempolitikát (ESDP¹²) támogató tevékenység, az EU növekvő missziós részvételével és aktivitásával vált egyre hangsúlyosabbá. A struktúra és a tevékenységi kör pedig komplex és egyre szélesebb körű lett.

Háttereiket vizsgálva a CIMIC-nél a műveleti spektrum szélesedése, míg a CMCO-nál az elvárás szint növekedése figyelhető meg.

⁸ Kihelyezés alatt erőforrás, alkalmazás, tevékenység racionális okból történő kiszervezése értendő, amely lehet szakmai, gazdaságossági, hatékonysági egyaránt. Trembeczky László: Az outsourcing működése, lehetőségeinek kihasználása a Honvédelmi Minisztérium – Magyar Honvédség gazdaságosabb ellátása érdekében. Doktori értekezés, ZMNE, 2007, 9–11. http://archiv.uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2007/trembeczky_laszlo.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 04. 04.)

⁹ Padányi József: A válságreakáló műveletek elmélete és gyakorlata a 21. században. ZMNE, Budapest, 2004, 115–116.

¹⁰ Interfész: kapcsolóc/kapcsolat/érintkezési felület, jelen esetben a civil és katonai környezet közötti kapcsolat.

¹¹ Common Foreign and Security Policy.

¹² European Security and Defence Policy.

A keretet illetően a CIMIC esetében az EU-tagállamok állnak kapcsolatban külső szereplőkkel, míg CMCO esetében az EU belső szereplői (pl. az Európai Bizottság, a Katonai Bizottság) állnak közvetlen kapcsolatban külső szereplőkkel.

Az *interfészek* tekintetében CIMIC-oldalon az EU felől mindig katonai, a külső szereplők tekintetében pedig civil szereplő a csatlakozási pont. Mivel CIMIC csak katonai műveletben lehetséges, ez érthető, és csak ez az egyetlen csatlakozási, együttműködési lehetőség állhat fenn. Ugyanakkor CMCO-oldalon az Európai Unió belső egységei lehetnek mind katonai, mind civil szerveződések, a külső partnerek pedig szintén kikerülhetnek mind civil, mind katonai oldalról.

Az együttműködés fő *eszközei* CIMIC-oldalon a kommunikáció, a bizalomerosztás, a kulturaközi kapcsolatok. CMCO-oldalon az együttműködés eszközei a koherencia, a szinergia és a transzparencia. Mindezen eszközök, keretek és háttér a CIMIC esetében azt a célt szolgálják, hogy a műveletekben a gyakorlati alkalmazás minél sikeresebb legyen, annak fejlődését segítik elő. A CMCO célja is nyilvánvalóan a sikeresség növelése, de az átláthatóságra nagy hangsúlyt fektetve kívánja a célokat megvalósítani. Ugyanakkor az EU-ban a CIMIC és a CMCO közös célja az uniós műveletek és a krízismenedzsment támogatása, sikerének előmozdítása.¹³

AZ EURÓPAI UNIÓ VEZETTE MŰVELETEK

Az Európai Uniónak napjainkban hat katonai és tíz polgári művelete zajlik, közel ötezer fő részvételével.¹⁴ Mivel CIMIC csak a katonai műveletekben van jelen, a polgári műveletek elemzésére a nem releváns kutatási szempontok miatt nem került sor. Érintőleges az EUNAVFOR MED/Sophia és EUTM RCA megjelenése is, mivel azok a szerző kutatómunkájának lezárása után indultak.

A legrégebbi – 2005-ben indult – és napjainkban is folyó műveletek közül kiemelkedő az EUFOR Althea misszió Bosznia-Hercegovinában. Az Althea céljai: támogatást nyújtani Bosznia-Hercegovina számára a mandátumban megfogalmazottak szerint; fegyveres erőinek kiképzése, képességfejlesztésének támogatása; békés, biztonságos környezet fenntartása. Továbbá részvétel az aknamentesítési programban; a fegyverzetellenőrzésben, illetve lőszeres, robbanóanyagok mozgásának ellenőrzésében, monitorozásában. Ezek a célok három komponensen keresztül valósulnak meg:

- Többnemzeti Zászlóalj (MNBN¹⁵);
- Integrált Rendőri Egység (IPU¹⁶);
- összekötő és megfigyelő csoportok (LOT-ok).

¹³ Dr. Carmen Gebhard: Civil-Military Coordination and Cooperation in the Context of the EU's Crisis Management CMCO versus CIMIC. Info Aktuell 01/2008, Bécs. http://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/info_akt_01_08_cimic_vers_cmco_cg.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 11.)

¹⁴ European Union CSDP missions and operations 2018. https://ceas.europa.eu/sites/ceas/files/csdp_missions_map_2018_4.jpg (Letöltés időpontja: 2018. 04. 04.)

¹⁵ Multinational Battalion.

¹⁶ Integrated Police Unit.

ÖSSZEKÖTŐ ÉS MEGFIGYELŐ CSOPORTOK (LOT)

A LOT-konceptió feladatait, tevékenységét és eszközeit tekintve a civil-katonai együttműködés és koordináció sikertörténete, hozzájárult Bosznia-Hercegovinában a normalizálódási folyamathoz, valamint folyamatosan növekvő szerepével előmozdította a biztonsági helyzet javítását. A CIMIC összekötő tevékenység 17 LOT-házon keresztül valósul meg, amelyet hét nemzet biztosít.¹⁷

Spektrumába monitoring, kontrollong, jelenlét-demonstrálás, őrzéstartások, kapcsolattartás, aknamentesítés és iskolai tájékoztató programok is beletartoznak. Fő feladatai: közvetlen kapcsolattartás a terület lakosságával, intézményekkel, szervezetekkel (kormányzati, nem kormányzati), hatóságokkal. Nyomon követi a politikai/gazdasági/szociális változásokat, rezdüléseket, főként azokat, amelyek instabilitásukkal a biztonságot veszélyeztethetik. Felelős a helyi koordinációért, kommunikációért. Korai előrejelzőként is működik, az instabil elemek figyelésével megelőző lépéseket javasolhat. A bizalomépítésben is fontos szerepet játszik. Az interakciók ki- és bemenő adatainak elemzésével, értékelésével is hozzájárul a stabilitás előmozdításához.

Alapelveit a pártatlan és semleges humanitárius szemlélet határozza meg. Jelentős a szerepe a konfliktus megelőzésében, az állami intézmények működésének segítésében, az egyének (férfiak, nők és gyerekek), illetve vállalkozások támogatásában, a gazdaság működésének segítésében. A helyi civil környezet gondolkodásának befolyásolására is van hatása. A LOT-házakat a helyi katonai erők füleiként és szemeiként is aposztrofálják, „hot-spotoknak” tekinthetők. Az ügynevezett LOT-csapatok (*teamek*) nem katonai bázison, hanem a civilek közt, civil környezetben élnek és végzik munkájukat, így tudják fenntartani a folyamatos, dinamikus és rezponzív kommunikációt és segítségnyújtást a helyi hatóságok és lakosság felé. A LOT-házak működésével minden szinten kiváló kapcsolatépítési, -fenntartási és -fejlesztési folyamat alakult ki.¹⁸

HADITENGERÉSZETI MŰVELETEK (EUNAVFOR)

Az Európai Unió 2014-ben elfogadta a Tengeri Biztonsági Stratégiát (MSS¹⁹), amely összegzi és keretbe foglalja az Európa Unió érdekeit, védelmi politikájának alapköveit és azokat a célokat, amelyeket nem a szárazföldön, hanem a tengeren végrehajtott műveletei során kíván megvalósítani.²⁰ Az Európai Unió 28 tagállamából 23 rendelkezik az összesen 90 ezer²¹ kilométernyi tengeri határral – ebben nincsenek benne a tengerentúli területek –, amelyek felügyeletéért felelős. A külkereskedelem 90%-a,²² az Európai Unión belüli kereskedelemnek

¹⁷ European Forces in Bosnia and Hercegovina. <https://www.facebook.com/EUFORBiH/videos/1301324333218878/> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 11.)

¹⁸ Uo.

¹⁹ Maritime Security Strategy.

²⁰ European Union Maritime Security Strategy. Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2014. június 24. <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011205%202014%20INIT> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 11.)

²¹ The EU Maritime Security Strategy. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/publications/eu-maritime-security-strategy-facts_en.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 10. 11.)

²² Uo.

pedig a 40%-a tengeri szállítással valósul meg, így különösen fontos ennek a stratégiának az alapos kidolgozása.²³

Az Európai Unió Tengeri Biztonsági Stratégiájának (EU MSS) céljai az alábbiak:

- meghatározni az Európai Unió tengeri stratégiájának az érdekeit;
- körülhatárolni a tengeri fenyegetéseket, kihívásokat és kockázatokat, amelyek az Európai Unió érdekeit sért(het)ik;
- válaszok megfogalmazása, amelyekkel a kockázatok, fenyegetések és kihívások a stratégiában megfogalmazott eszközökkel, módszerekkel és lehetőségek mentén megelőzhetőek, illetve felszámolhatóak.²⁴

Mivel az MSS magában foglalja többek között a tagállamok tengerészeti, halászati, parti őrségi, kereskedelmi, migrációs szerveit és feladatait, a tengeri hadműveletek során a civil-katonai együttműködés feltételezi, hogy működése során magában foglalja mindezen szervek, szervezetek, hatóságok közreműködését, valamint a kapcsolattartást velük.

A stratégiát Akciótervvel egészítették ki, amelyet 2014. december 16-án fogadtak el.²⁵ Az Akcióterv kiemeli annak fontosságát, hogy az Európai Unió hathatósan jelenik meg a globális tengerészeti területeken és műveletekben. Az európai biztonsági stratégiával és a közös kül- és biztonságpolitika céljaival összhangban erősíti az Európai Unió regionális válaszait a globális tengeri kihívásokra. Az Európai Unió közös információmegosztási környezetét²⁶ (CISE²⁷) is erősíteni kívánja az Akcióterv; főként a már említett területeken, mint a tengeri közlekedés, halászat, határvédelem és vámtevékenység.²⁸

A civil-katonai együttműködésre az Akcióterv 2.1.1. pontja utal, amely a CISE-vel összhangban metaprojektként kezeli a hatóságok, a civil szervezetek és a katonai jelenlétet biztosító szervek közti információcserét, és 2020-ig tovább kívánja fokozni a tengeri felügyeletet, illetve a tengeren biztonságosabb környezet elérését tűzte ki céljául. Ennek érdekében a tagállamok is felkérést kaptak, hogy elemezzék a különböző ágazati projekteket és megközelítéseket, valamint járuljanak hozzá e területek hatékonyabb működéséhez és fejlesztéséhez.

A civil-katonai együttműködés terén az EUNAVFOR Atalanta és MED/Sophia missziókban az akcióterv 4.3.2. pontja alapján a humanitárius segítségnyújtás és a tagállamok katonai szervei közti együttműködés mellett a civil szervezetekkel történő kooperációt is kiemelik. A tengeri biztonság fenntartásának eszköztárában a civil-katonai együttműködés külön megjelenik,²⁹ az elsősorban az információcserén és eszközök, illetve erőforrások (technikai, humán) megosztásán alapul, úgynevezett gyűjtőforrásokra épül.

²³ Towards an EU integrated approach to global maritime security. Európai Bizottság, 2014. március 6. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-224_en.htm (Letöltés időpontja: 2015. 11. 21.)

²⁴ European Union Maritime Security Strategy. Spanyol Stratégiai Tanulmányok Intézete, 2014. július 8. http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/EU_EstrategiaEuropeaSeguridadMaritimaxenx.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 11. 22.)

²⁵ European Union Maritime Security Strategy (EUMSS) – Action Plan. Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2014. december 16. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/20141216-action-plan_en.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

²⁶ Common Information Sharing Environment – CISE. <https://www.efca.europa.eu/en/content/common-information-sharing-environment-cise> (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

²⁷ Maritime CISE: a Common Information Sharing Environment for the European Maritime Domain. <https://www.youtube.com/watch?v=EDkexwhVUVE> (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

²⁸ European Union Maritime Security Strategy (EUMSS) – Action Plan.

²⁹ The EU Maritime Security Strategy and Action Plan. INFORMATION TOOLKIT. http://eeas.europa.eu/maritime_security/docs/maritime-security-information-toolkit_en.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 02. 04.)

Az EU haditengerészeti műveleteit illetően az első időszakban a tanulságok a módszerek, a kritikus földrajzi pontok elemzésén alapultak, később már ezek felülvizsgálata is megindult, és eltolódott komolyabb politikai kérdések irányába is. Az adatgyűjtésben és -elemzésben az EU-nak a tengeri szállítások – vagyis a kritikus tengeri útvonalak – biztosítására szolgáló programja (CMR³⁰) is tevékeny részt vállalt, ami szintén hozzájárult a művelet sikeréhez, a civil-katonai kooperáció fejlesztéséhez. Egy másik területen is komoly tanulságokkal szolgálnak a haditengerészeti műveletek, ugyanis a béketeremtés, békefenntartás sikere azon is múlik, hogy a konfliktust okozó társadalmi, társadalmon belüli ellentéteket hogyan sikerül feloldani, ehhez pedig – főként Szomáliában – a területen élő klánok, családok, törzsek, kisebbségi csoportok igényeit, szokásait, kultúráját is ismerni kell. A CIMIC-törzset – taktikai szinten – funkcionális szakértők segíthetik, akik a speciális kérdésekben (is) járatosak. Az erőforrások allokálása a hadszíntér speciális volta miatt külön kihívást jelenthet.

Szomáliában a CIMIC-törzs feladatai lehetnek: a kalózkodás felszámolásának szárazföldi programja; halászati tevékenység monitorozásának segítése; a klánrendszer szélesebb körű feltérképezése; a gyerekek oktatásának, képzésének elősegítése; oktatás, képzés elősegítése nők számára; a helyi tengerészek képzése; innovatív protokollok előkészítése; együttműködés a helyi hatóságokkal; együttműködés a nemzetközi szervezetekkel. A nemzetközi szervezetekkel való együttműködések során a lehetséges CIMIC-feladatokat tekintve a szárazföldi programokra nagyobb hangsúlyt kell fektetni, hiszen hosszú távon a tengeri művelet sikere is csak így biztosítható és tartható fenn. A hajózási társaságok szerepe a monitorozásban, az információszolgáltatásban és -cserében kiemelkedő, ugyanakkor többek közt a nők, gyermekek oktatási programja, a helyi tengerészek képzése is fontos kiegészítője lehet a sikeres műveletnek.

KIKÉPZŐ MŰVELETEK (EUTM)

Az EUTM Szomália, az EUTM Mali, és EUTM RCA kiképző műveletek viszonylag rövid misszióknak indultak az elmúlt években, és típusuk jelentősen eltér a klasszikus katonai műveletektől. A haderő kiképzése mellett a kormányzati adminisztráció segítése, valamint a civil társadalommal történő kapcsolattartás és bizalomépítés is kulcsfontosságú elemek. A taktikai képzés mellett a katonai tanácsadói szerep is hangsúlyos a műveletekben, illetve alegységparancsnoki képzés, katonai rendészeti feladatok ellátására alkalmas személyzet és CIMIC-törzs is helyet kapnak a tevékenység során. A kiképzőkeretben kezdettől szolgálnak magyar tisztek, de a civil szereplők szerepvállalását is újra kell hangolni, ami a hosszú távú eredmények kiépítésének és fenntartásának is alapja.³¹

Jellemző, hogy ezekben a műveletekben több területen vesznek igénybe funkcionális szakértőket, amelyeknek magyar tagjai is vannak (pl. jogi területen), illetve tartalékosok – katonai múlttal rendelkezők, de civil szférából érkezők is – szintén lehetőséget kapnak missziós részvételre.

³⁰ Critical Maritime Routes.

³¹ Tarrósy István: Magyarország Afrikában. http://messzelatoblog.hu/blog/magyarorszag_afrikaban (Letöltés időpontja: 2016. 02. 04.)

FUNKCIONÁLIS SZAKÉRTŐK

A katonai személyzetben a tiszti, tiszthelyettesi arányok, míg a civil személyzet és a katonai személyzet egymáshoz viszonyított eloszlása is fontos szerepet kap. Az allokáció, képzettség, felkészítés megfelelősége hangsúlyosabbá vált, mivel közös helyzetfelismerés és feladatmegoldás szükséges.

Az alkalmazási kritériumok sok tekintetben egyeznek a civil és a katonai részvevőket figyelembe véve, ugyanakkor eltérések is találhatóak a tagállamok között, de akár egy nemzeten belül is. Általában azonos, hogy felső korhatár van (általában 50 év), elvárt a nyelvismeret (STANAG³² szerinti angol- és/vagy francianyelv-ismeret), felhasználói szintű PC-ismeret (jelentésírás, táblázatok készítése, kezelése), illetve kifogástalan egészségi állapot szükséges. A beosztások tekintetében műveletenként nagy eltérések mutatkozhatnak, van ahol tiszthelyettesek is széles körben kerülnek alkalmazásra, másutt csak meghatározott tiszti vagy tábornoki rendfokozathoz kötik a misszióvállalást.

A funkcionális szakértők különböző szakterületek képviselői, akik speciális szakértelmükkel segítik a CIMIC-feladatok végrehajtását. A funkcionális szakértő pl. mérnök, aki szakmájának megfelelő területen az adott nemzeti haderő állományában vagy szerződéssel vállal missziós feladatot. Jellemzően: humanitárius segítségnyújtás, közügyek, kulturális és oktatási ügyek, polgári infrastruktúra területén alkalmazzák őket. Ugyanakkor a kulturális, illetve katonai antropológia is előtérbe került.

Fő feladataik lehetnek:

- CIMIC-értékelés funkcionális aspektusból;
- kulturális megközelítés és funkcionális elemzés;
- funkcionális szakértői tanácsok a parancsnok számára;
- műveleti környezet és civil szervezetek;
- CIMIC-tevékenység (projektvégrehajtás);
- CIMIC összekötő tevékenység;
- civil-katonai kommunikáció és interakció;
- információmenedzsment.

EU-TAGÁLLAMOK CIMIC-INTÉZMÉNYEI ÉS -TEVÉKENYSÉGE, RÉSZVÉTELÜK AZ EU ÁLTAL VEZETETT MŰVELETEKBEN (ÖSSZEHASONLÍTÓ MÁTRIX)

A CIMIC-nek az Európai Unió kül- és biztonságpolitikáját támogató intézmény- és tevékenységrendszerét a tagállamok összehasonlító elemzésén keresztül lehet bemutatni. A tagállamok CIMIC-intézményét több tényező határozza meg. Egyrészt a szuverén, állami értékekhez, érdekekhez és tradíciókhoz való viszony, másrészt a biztonsági intézményrendszerben elfoglalt hely és a nemzetközi, kollektív biztonsági intézményekhez fűződő elkötelezettség, illetve a bennük játszott szerep.

A tagállamok viszonya az Európai Unióhoz és annak biztonsági dokumentumaihoz, illetve a közös kül- és biztonság-, valamint védelempolitikához már eleve komplex rendszer, amelyet a közösségi érdekek mellett a tagállamok egyedi – pl. semlegességi – politikája is

³² Standardization Agreement – a NATO Egységesítési Egyezménye.

árnyal. A szomszédságpolitika, a hagyományos kooperációs modellek is meghatározzák a tagállamok fókuszpontjait a biztonság- és védelempolitikát illetően.

A közös kül- és biztonságpolitika az EU szintjén egységes, ugyanakkor tagállami szintre lebontva nem homogén összetevők mentén születik. A CIMIC-re ez a kép szintén igaz. Az orientáltság a legtöbb EU-tagállam esetében NATO-tagságból fakadó, amely a NATO–EU „versengés” és „szerepvállalás” különbségeire is rámutat. EU-irányultságú CIMIC-konceptió csak a tagállamok elenyésző részében fedezhető fel. Többségükben NATO-princípiumokra alapoznak, ugyanakkor a nemzeti koncepciókat a szupranacionális elé helyező doktrínák is fellelhetők.

A tagállamok elemzése során az EU által vezetett műveletekben való részvételt, és azon belül a megjelenő CIMIC-relációkat érdemes vizsgálni. A vizsgálati elemek kimeneti mátrixaként kapott összesítőben az egyes tagállamok CIMIC-tevékenységének és -intézményének előzetesen rögzített fókuszpontjait helyeztük el. Ez az „output” mátrix az EU kül- és biztonságpolitikáját támogató CIMIC-tevékenységet tagállami szintre bontva mutatja, ahol az egyes tagállamok EU-misszióban való részvétele, a CIMIC-doktrína orientáltsága, a CIMIC-tevékenységek fókuszpontjai is megtalálhatóak, a táblázatos formában történő összegzéssel pedig összehasonlíthatóvá válnak egymással vagy az EU CIMIC/CMCO-tevékenységével egyaránt.

A mátrix az alábbi vizsgálati pontok mentén épül fel.

A) Irányelvek

a) A CIMIC definíciója és orientáltsága. Az irányultság tekintetében három fő vonalat találtam: NATO, EU vagy nemzeti. Néhány tagállam esetében párhuzamos vonatkozás is megfigyelhető. A legtöbb tagállam esetében NATO-orientáltság figyelhető meg. A doktrinális alap a NATO AJP-3.4.9³³ dokumentum. Néhány tagállam EU CIMIC/CMCO-irányultságú, és egyes országok nemzeti érdekeiket és értékeiket is tartalmazó koncepcióra épülnek.

b) Fő funkciók: civil-katonai kapcsolatok/együtműködés, a katonai erő, illetve parancsnok, valamint a civil környezet támogatása. Fegyveres katonai művelet során a civil-katonai együttműködési tevékenység célja a katonai erő támogatása abban, hogy akaratát rákényszerítse a másik fegyveres erőre. Humanitárius katonai művelet során a civil-katonai együttműködési tevékenység célja szintén a katonai erő támogatása, de abban, hogy a katonai erőforrások és képességek minél hatékonyabban a civil szféra segítségére legyenek. A prioritásokat esetenként a művelet célja, a hozzájáruló nemzetek érdekei és a felkínált kapacitás is meghatározhatják. A politikai, geopolitikai helyzetű, regionális együttműködési formáktól, a felelősségvállalás és a képességek szintjétől, valamint az elkötelezettség mértékétől is függő helyzet alakulhat ki.

c) Speciális területek. A fókuszterületekhez speciális funkciók kapcsolódhatnak, és ezek a nemzeti hozzájárulástól, a művelet intenzitásától és jellegétől függő eltéréseket mutathatnak. Speciális területek lehetnek: a civil és a kormányzati adminisztráció, az infrastruktúra, a gazdaság és kereskedelem, a kulturális kapcsolatok, a humanitárius ügyek, a társadalmi nemzeti feladatok, a konfliktuskezelés, a jogrendszer, az ellenőrzés és a nyomkövetési eljárások, valamint az egészségügyi és műszaki területeken jelentkező feladatok ellátása. Ezek a speciális területek a doktrínában alapkoncepcióban általában nem, vagy csak érintőlegesen

³³ AJP-3.4.9 – Allied Joint Doctrine for civil-military cooperation, Edition A Version 1, Feb 2013. <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/AJP-3.4.9-EDA-VI-E1.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

szerepelnek. Ezek a speciális területek ugyanis az adott nemzet és az adott művelet relációjában egyedileg merülnek fel. A speciális feladatok ellátása a műveleti célok egyedisége mellett a felajánló nemzet erőforrásainak és kapacitásának a függvénye is, illetve az adott projektekre rendelkezésre álló pénzügyi keretek is meghatározóak, azokat messzemenően figyelembe kell venni. Egy funkcionális szakértő vagy szakértői gárda, például egy műszaki vagy egészségügyi egység alkalmazásakor annak speciális feladatait jól körül kell határolni, és biztosítani kell a háttértámogatást, illetve a projekthez szükséges anyagi erőforrásokat is. A speciális területek feladatai általában civil végzettségűek bevonását igénylik, a szakterület ismerőit pedig fel kell készíteni egy katonai műveletben történő részvételre, ami számukra új ismereteket, új képességeket jelent, de új követelménytípusokat is támaszt.

B) Szervezet/intézmény

A nemzeti CIMIC-intézmény tekintetében több konstrukció is megfigyelhető az EU-tagállamoknál. A független CIMIC-egységek, -központok mellett jellemző, hogy az valamely más egységbe ágyazott, annak alárendeltségében működő CIMIC-szervezet. A független és beágyazott típusokban is megfigyelhető olyan konstrukció, amikor a CIMIC egy másik speciális egységgel, általában a lélektani műveleteket (PSYOPS³⁴) végző egységgel együttműködésben látja el feladatait.

A „dedikált” CIMIC-egység az EU-tagállamok elemzése során jellemzően preferált konstrukcióként jelenik meg. A CIMIC-egység ebben a tekintetben ugyanis pénzügyi háttérét tekintve független (ez nem azonos azzal, hogy az intézmény maga független a haderő egészétől), saját képességeinek felhasználásáról, kapacitásainak lekötéséről önálló döntési jogkörrel rendelkezik, személyzete az intézmény vezetőjének alárendeltségébe tartozik. A CIMIC-egységek jellemzően felhatalmazást kaphatnak az adott műveletek kiválasztott feladatainak – ezek általában művelettámogató feladatok – ellátására, meghatározott személyzet feladatra történő felkészítésére, kiképzésére. A feladat ellátása során azonban a CIMIC-erők gyakran PSYOPS³⁵ és információs műveleteket (INFOOPS³⁶) végző egységekkel együtt végeznek hatékony munkát.

Az integrált CIMIC-intézmény a független típusúakkal azonos célokkal, képességekkel rendelkezik, ez több tagállamban is jellemző konstrukció, ugyanakkor vannak vegyes struktúrák is. Utóbbiakra jellemző, hogy a CIMIC-egység kiterjedt funkcionális szakértői gárdával is rendelkezik. A funkcionális szakértők bevonása azonban műveletspecifikus, képzésük, kiképzésük, bevetésük adott műveletre szabottan történik. A funkcionális szakértők lehetnek civilek, tisztek, tiszthelyettesek, akik bekerülhetnek végzettségük, tapasztalatuk és tudásuk révén különböző területekről. A speciális ismereteik teszik lehetővé, illetve szükségessé a műveletben, projektben történő alkalmazásukat.

a) Nemzeti intézmény fő típusai: független vagy integrált, dedikált vagy beágyazott, vegyes vagy megosztott jellegű CIMIC-szervezet.

b) Személyzet és toborzás: nemzeti sajátosságok szabályozzák a személyzet nagyságát és a toborzás típusát is. A szerződéses típusok lehetnek civil és katonai főtípusok, azon

³⁴ Psychological Operations.

³⁵ Rózsa Tibor: A befolyásolás művészete. *Hadtudományi Szemle*, 2014/2. szám, 44–53. http://archiv.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_2/2014_2_hm_rozsa.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

³⁶ Information Operations. <https://www.rand.org/topics/information-operations.html> (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

belül pedig állandó, tartalékos jellegűek és a funkcionális szakértők szerződése általában határozott idejű, projektekre szóló.

c) Képzés és kiképzés tekintetében: az elsődleges képzési, kiképzési forma nemzeti szintű, de legtöbbször folytatódik nemzetközi intézmények keretei között is – ez nagyban függ a művelet típusától, a mandátum jellegétől, illetve hogy a műveletet mely nemzetközi szervezet (EU, NATO, ENSZ) égisze alatt vezetik. A nemzeti képzés a nemzeti CIMIC-doktrína, míg a nemzetközi képzés az adott nemzetközi szervezet doktrínája alapján zajlik.

Mivel a CIMIC támogató jellegű funkciókat láthat el, viszont azt teljes munkaidőben és projektjelleggel, a toborzás és képzés folyamatos, függetlenül attól, hogy tisztokról, tartalékosokról vagy funkcionális szakértőkről van szó.

C) EU-műveleti részvétel

Az EU-műveletek tapasztalatai folyamatosan publikáltak, nyomon követhetőek. Az EU kül- és biztonság-, illetve védelempolitikáját illető elemzések, tapasztalatok is rendszeresen megjelennek. A CIMIC-re mint támogató funkcióra vonatkozóan is – bár korlátozottabban – elérhetőek a tagállami tapasztalatok. Ezen a területen ezért kiegészítő, kérdőíves, interjú kutatást is végeztem. Olyan CIMIC-szakembereket kérdeztem meg, akik elsősorban az EUFOR Althea, illetve az EU kiképző műveleteiben vesznek részt. A kérdőíves, interjú kutatás nem reprezentatív, egyes tagállamokból több, míg másokból nem érkezett értékelhető, tudományos kutatásom szempontjából releváns információkat tartalmazó dokumentum.

a) Az EU-műveletek több évtizedes múltra tekintenek vissza. Az EU kül- és biztonságpolitikája szintén rendelkezik összehasonlító elemzésekkel, bár tagállamokra lebontva csak a tizenötökre készült ilyen. A CFSP-t támogató CIMIC-tevékenység tapasztalatairól azonban – főleg az összes EU-tagállamra vonatkozóan – ilyen nem készült. Ezt a hiányosságot igyekszik a mátrix pótolni. A műveleti részvétel széles körű tevékenységet fed le: harci tevékenységet, felkelés elleni (COIN³⁷) műveleteket,³⁸ békefenntartást és humanitárius műveleteket, valamint a biztonsági szektor reformjához szükséges segítségnyújtást egyaránt tartalmazhatja. A különböző nemzetek tapasztalatai más-más kontinenseken és műveletekben eltérhetnek egymástól.

b) A művelet típusa lehet például haditengerészeti (EUNAVFOR Atalanta és Sophia/MED) vagy kiképző (EUTM Mali, Szomália). A komparatív típusú kutatás célja, hogy az EU-tagállamok koncepcióján, képességein, intézményein és tevékenységén keresztül – jelen esetben a tevékenység az EU folyamatban lévő katonai műveleteit jelenti – a közös kül- és biztonságpolitikát támogató CIMIC-lehetőségeket feltérképezze. Az egyezőségek és a különbségek összevetésével a CIMIC-intézmények és -tevékenység relációjában a jövőbeni CIMIC lehetséges alternatívái is jelezhetőek. A CIMIC-ben jelenleg alkalmazott értékelési mechanizmus – amely a műveleti terület politikai, gazdasági, szociális aspektusait, illetve a civil környezetet veszi górcső alá³⁹ – a jelzőlámparendszer-értékelés.⁴⁰ Ez különböző csoport-

³⁷ Counter Insurgency.

³⁸ Tomolya János – Padányi József: A terrorizmus és a gerilla-hadviselés azonosságai és különbségei. Hadtudomány, 2014/e-szám, 126–154. http://www.mhht.eu/hadtudomany/2014/2014_elektronikus/11_TOMOLYA_PADANYI.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

³⁹ Bokros Tünde Ibolya: A civil-katonai együttműködés jelene a béketámogató műveletek alakulásának tükrében. Hadtudományi Szemle, 2012/2. szám, 152. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_149-157.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

⁴⁰ CIMIC Handbook. 36. <http://cpdmz.wp.mil.pl/plik/file/Dokumenty%20normatywne/cimic-handbook.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 11. 21.)

tokba sorolja az adatokból értékelt információkat, és egy olyan előrejelző módszer, amely a hosszú távú erősségek, gyengeségek, veszélyek és fenyegetések tendenciáira is rámutathat. A toborzási, kiválasztási, képzési, kiképzési rendszer, a tartalékos állomány aránya, a funkcionális szakértői gárda létszámának összehasonlítása is sokat elárulhat a jövőbeni CIMIC hatékony működésének koncepciójáról. A fő erősségek a CIMIC működése során a hatékony kooperáció és koordináció a helyi hatóságokkal, a civil szereplőkkel, a nem kormányzati szervezetekkel. A mátrixban az országok kétbetűs rövidítései kóddal szerepelnek.⁴¹

A vizsgálati szempontok alapján a mátrixban az alábbi jelölések és hozzájuk tartozó elemzési szempontok jelennek meg:

A/a): CIMIC-orientáció: NATO – N, EU – EU, nemzeti – NAT.

A/b): CIMIC-funkciók. F1 – katonai erő támogatása, F2 – civil lakosság támogatása, F3 – civil-katonai kooperáció.

A/c): speciális CIMIC-területek. S1 – civil adminisztráció, S2 – humanitárius segítségnyújtás, S3 – gender/társadalmi nem, S4 – jogállam, S5 – orvosi segítségnyújtás, S6 – monitorozás/ellenőrzés, S7 – egyéb.

B/a): CIMIC-intézmény: független, beágyazott, megosztott, vegyes.

B/b): CIMIC-személyzet: aktív, készenléti, res. – tartalékos, FS – funkcionális specialista.

B/c): CIMIC-kiképzés: nemzeti (n), nemzetközi (nk).

C: EU-műveleti részvétel és tapasztalat: EUTM Mali, EUTM Szomália, EUNAVFOR Atalanta, EUFOR Althea.

Ország/ elemzési szempont	EE	LV	LT	DK	SE	FI	BG	CY	FR	GR	MT	IT	PT	ES
A/a)	N	N	N	N	NAT /EU	NAT	N/ EU	N	NAT /EU	N	NAT	N	N	N
A/b)									NAT					
F1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
F2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
F3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A/c)														
S1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
S2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
S3						x			x					
S4														
S5					x									
S6						x	x					x		
S7						x			x					
B/a)								n. a.			n. a.			
független									x GIACM*			x		

* Groupement Inter-Armées des Actions Civilo-Militaires – a francia haderő civil-katonai akciósportja.

⁴¹ Az államok betűjelei. https://occsz.e-cegjegyzek.hu/info/page/adm/adm_Help_ReadHelpFile?adm_file=hu/IMOnline/Utmutatok/Allamok.html (Letöltés időpontja: 2017. 03. 16.)

Ország/ elemzési szem- pont	EE	LV	LT	DK	SE	FI	BG	CY	FR	GR	MT	IT	PT	ES
megosz- tott				PSYOPS		x								
beágya- zott	x	x	x	x	x		x			x			x	x
B/b)	n. a.	n. a.	n. a.	47+17 készen- léti	7+ FS műve- letspe- cifikus	n. a.	n. a.	n. a.	192+ 350 res.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
B/c)	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk
C														
Althea				0	x	x	x		x	x	0	x		x
Atalanta				0	x	x	x		x	x	x	x		x
EUTM Mali	x	x	x	0	x	x		x	x		0	x	x	x
EUTM Szomália				0	x	x	x	x	x	x	x2	x	x	x
Tárca- közi kooperá- ció	Balti emü.	Balti emü.	Balti emü.	Skand- ináv emü.	Skand- ináv emü. Life& Peace, NGO-k.	Skand- ináv emü.								

Ország/ elemzési szempont	CZ	PL	HU	RO	SK	SI	HR	BE	NL	LU	DE	AT	GB	IE
A/a)	N	N/ EU	N	N	N	N	N	N	N	N	NAT	NAT	NAT	NAT
A/b)														
F1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
F2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
F3	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A/c)														
S1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
S2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
S3								x	x			x	x	
S4								x	x				x	
S5			x			x		x	x			x	x	
S6									x					
S7									x			x		
B/a)								n. a.						

Ország/ elemzési szempont	CZ	PL	HU	RO	SK	SI	HR	BE	NL	LU	DE	AT	GB	IE
független	103 CP								x		x			
megosztott														
beágyazott		x	x	x	x	x		x		x		x	x	x
B/b)	n. a. +FS	n. a.	n. a.	88	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	45+ 200 mű- velet- speci- fikus	n. a.	432+ 650 res.	22+ FS	225	n. a.
B/c)	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk	n+ nk
C														
Althea	x	x	x	x	x	x	0		x	x	x	x	x	x
Atalanta		x	x	x	x	x	0	x	x	x	x		x	x
EUTM Mali	x	x	x	x	x	x	0	x	x	x	x	x	x	x
EUTM Szomália					x		0	x	x	x	x			
Tárcaközi kooperáció								Be- ne- lux emü.	Be- ne- lux emü.	Be- ne- lux emü.				

Az EU-tagállamok CIMIC-intézményi és -tevékenységi mátrixa⁴²

A vizsgált 28 EU-tagállam CIMIC-orientáltságát tekintve: tizenhét NATO-, további kettő NATO- és EU- (Lengyelország, Bulgária), hét nemzeti, kettő pedig nemzeti és EU- (Svédország, Franciaország) alapokon nyugszik. A nem NATO-tag országok (Ausztria, Ciprus, Finnország, Írország, Málta, Svédország), illetve a semleges országok (Ausztria, Svédország, Finnország, Írország) tekintetében figyelhető meg az EU-orientáltság vezető szerepe. A nemzeti jellemzők elszórtaan figyelhetők meg a különböző európai régiókban, *ad hoc* módon jelennek meg nagyhatalmaknál, illetve kis államoknál (pl. Málta).

A speciális területek közül a humanitárius segítségnyújtás, illetve a civil adminisztráció támogatása a leggyakoribbak, de több tagállam kiemelten foglalkozik a genderkérdéssel, lát el orvosi segítségnyújtási feladatokat, illetve vesz részt monitorozási/ellenőrzési tevékenységben.

A CIMIC-intézmény létszámára vonatkozó adatok csak néhány tagállam esetében érhetőek el, a legtöbb esetben egy állandó létszám mellett készenléti állomány, funkcionális szakértői gárda áll rendelkezésre, valamint misszióspecifikus felkészítés és alkalmazás a jellemző. A legnagyobb létszámú CIMIC-intézmények sorában a független típusúak vannak: Hollandia, Németország, Franciaország, valamint nagy létszámmal rendelkezik az Egyesült Királyság is. A képzés, kiképzés, felkészítés nemzeti és nemzetközi szinten történik.

A missziós részvételt tekintve: az EUFOR Altheában vesz részt a legtöbb EU-tagállam (hús), az EUNAVFOR Atalantában tizenhét, az EUTM Maliban tizenhét, az EUTM Szomáliában tizenegy tagállam. Dánia és Horvátország, illetve Málta (2016) nem vesznek

⁴² Készítette Varga Csilla az általa készített interjúk, kérdőívek, illetve szakirodalmi források alapján.

részt az EU vizsgált katonai műveleteiben. Dánia él az „opt out”⁴³ jogával, Horvátország újonnan csatlakozott az EU-hoz (azaz még nem vesz részt), Málta pedig csak jelenleg nem vesz részt, korábbi években az EUNAVFOR Atalanta és EUTM Mali műveletek támogatója volt.

A MAGYAR HONVÉDSÉG CIMIC-KÉPESSÉGEINEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE

A CIMIC-képességek kialakításának szükségessége Magyarországon a 2000-es haderőfejlesztési célkitűzések (FG – Force Goals 2000) keretein belül jelent meg igazán markánsan. Ettől az évtől kezdődtek meg a törzsi elemek kialakításának háttér munkálatai, melynek eredményeként 2003. július 1-jén zászlóalj-jogállású szervezetként megalakult a Magyar Honvédség Civil-katonai Együtműködési Központ (MH CKEK).⁴⁴

A központ életében jelentős változást jelentett, hogy feladatrendszere lélektani műveletek végrehajtásával bővült, ezért 2004. augusztus 4-én⁴⁵ elnevezése Civil-katonai Együtműködési és Lélektani Műveleti Központra változott.

A legmagasabb szintű szakmai előjáró szerv a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság Civil-katonai Kapcsolatok Főnökség, amely szakmai iránymutatást ad, és a feladatokat vele szoros együttműködésben szervezik és tervezik.

Megalakulása óta feladatai négy fő tevékenység köré csoportosulnak: szakmai felkészítés (tárgyalástechnika, kulturális tudatosság, gender, külszolgálatra és határra készülő állomány felkészítése), kapcsolattartás társszervezetekkel, kormányzati és nem kormányzati szervezetekkel (Civil Kerekasztal Találkozó), válságkörzetek elemzése-értékelése, valamint szakfeladatok végrehajtása honi és külföldi területen. Mindezeket túl állományából részt vállal a NATO Reagáló Erő (NRF⁴⁶) és a Védelmi Együtműködési Kezdeményezés EU Harccsoport (DECI EU BG⁴⁷) készenlétének biztosításában.

Az alakulatot főként határon túli alkalmazásra tervezték, de feladatkörei idővel kiszélesedtek. Belföldi alkalmazását tekintve főként a határbiztosítással kapcsolatos feladatok említhetők meg. Mindazonáltal előrevetíthető, hogy a jövőben a Magyar Honvédség nagyobb mértékű szerepvállalással fog részt venni a külföldi missziókban, ezért célszerű felkészülni erre a CIMIC-képesség tekintetében is.

2015-ben – amikor a menekülthullám megindult Európa felé – megalakult az MH Alföldi Ideiglenes Alkalmi Köteléke (AIK), amelynek feladata a déli határszakasz felügyelete, a határsértések megakadályozása. Ebbe a feladatba az MH CKELMK is bekapcsolódott törzstisztek és összekötő csoportok (CIMIC ÖCS) biztosításával. Az ÖCS feladata, hogy heti váltásaik során végigjárják a határ menti településeket, ahol felveszik a kapcsolatot a polgármesterrel, az önkormányzattal, illetve egyéb szervezetekkel (vadásztársaságok, polgárőrség stb.), valamint a helyi lakossággal annak érdekében, hogy informálódjanak az adott térség migrációs helyzetéről, illetve a katonai mozgásokkal, jelenléttel kapcsolatos visszajelzésekről.

⁴³ Opt out – önkéntes kimaradás.

⁴⁴ A CIMIC Alapjai. Magyar Honvédség Civil-katonai Együtműködési és Lélektani Műveleti Központ, Budapest, 2005, 32.

⁴⁵ MH Civil-katonai Együtműködési és Lélektani Műveleti Központ. https://honvedelem.hu/szervezet/107908_mh_ckelmk (Letöltés időpontja: 2018. 09. 07.)

⁴⁶ NATO Response Force.

⁴⁷ Defence Cooperation Initiative EU Battle Group.

Már ez alapján is jól látható, hogy a CIMIC-képesség alkalmazási területe folyamatosan bővül és megújul. Változó világunk újabb és újabb kihívásaihoz megfelelően felkészített haderőre van szükség, és ez alól a CIMIC-képesség sem képezhet kivételt.

KOMPLEX KIHÍVÁSOK, KOMPLEX VÁLASZOK

Korunk legnagyobb kihívása a terrorizmus, a migráció – és ahhoz kapcsolódóan az embercsempészet –, a hibrid hadviselés, valamint a kibertámadások.⁴⁸ E kihívások komplexitása indokolja, hogy leküzdésükhöz is integrált képességek és a rendelkezésre álló állomány képességének maximalizálása szükségesek. Magyarország feladata, hogy biztosítsa a saját erők hatékonyságát annak érdekében, hogy országvédelmi képességét megőrizze. Miután a Magyar Honvédség állománya (létszáma), valamint technikai és egyéni felszerelése nem képes túlsúlyba kerülni a régióban, ezért szükségszerű, hogy a haderő hatékonyságát elsősorban az egyes katona felkészültségében és képességeinek összetettségében mutassa. Ezt a tézist alapul véve olyan CIMIC- és PSYOPS-képességre van szükség, amely több elemből épül fel, ezáltal képes a saját erők valós támogatására nemcsak békeidőszakban, hanem harci körülmények között is. A civil környezet felmérése és kiértékelése, a felkelés elleni (COIN) műveletek során alkalmazott „szívek és elmék” megnyerése már a konkrét műveletek kezdeti időszakában jelen vannak.⁴⁹ Művelési területen a lakosság megnyerése kulcsfontosságú, ezért az arra irányuló műveleteket a harci műveletekkel párhuzamosan kell megkezdeni.

Az Amerikai Egyesült Államok hadereje már korábban is az előbb vázolt elgondolás mentén alakította ki CIMIC- és PSYOPS-képességét. Ezt a következőkben szemléltetjük, hogy egy már jól működő rendszer bemutatásán keresztül rajzolódjon ki a hazai CIMIC-képesség egy lehetséges fejlődési iránya.

CIVIL ÜGYEK CSOPORT (CAT⁵⁰)

Az Amerikai Egyesült Államokban 1990 novemberében hozták létre a Civil Ügyek és Lélektani Műveletek Parancsnokságot (USACAPOC⁵¹). A civil ügyek művelet (CAO⁵²) a különleges műveletek kevésbé ismert fajtájaként került a köztudatba. A CAT-ok tevékenységét úgy fogalmazhatjuk meg a legegyszerűbben, hogy olyan képességekkel rendelkeznek, amelyek működhetnek békeidőszakban, háborúval fenyegető vagy háborús környezetben erősokszorozóként, tehát alkalmasak harci támogató műveletek végrehajtására. Jellegüket tekintve nem erőszakos eszközöket alkalmaznak műveleteik során, de gyakran erőszaktól nem mentes környezetben hajtják végre azokat.⁵³ Ahogy azt a CIMIC Kézikönyvben⁵⁴ olvashatjuk, a CA néhány nemzet esetében azonos a CIMIC-vel, felöleli annak feladatrendszerét.

⁴⁸ Bokros Tünde Ibolya – Nemes Krisztián Sándor őrnagy: A Magyar Honvédség lehetőségei a biztonsági kihívások tükrében. Honvédségi Szemle, 2015/4. szám, 148. <https://docplayer.hu/2196187-Honvedsegi-szemle-143-evfolyam-2015-4-szam-a-magyar-honvedseg-kozponti-folyoirata.html> (Letöltés időpontja: 2018. 09. 08.)

⁴⁹ Uo. 153.

⁵⁰ Civil Affairs Team.

⁵¹ U.S. Army Civil Affairs and Psychological Operations Command.

⁵² Civil Affairs Operations.

⁵³ U.S. Army Civil Affairs and Psychological Operations. <http://www.psywarrior.com/psyop.html> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 22.)

⁵⁴ CIMIC Handbook 4.0. 2016, 56. <https://library.cimic-coe.org/cimic-field-handbook-4th-edition/> (Letöltés időpontja: 2018. 09. 09.)

Legfőbb célja az ellenfél és a semleges szereplők meggyőzése, a barátságos felek megtartása annak érdekében, hogy azok a szövetség (NATO) számára kedvező feltételeket teremtsenek a műveletek végrehajtásához.

Az Amerikai Egyesült Államok esetében CA-zászlóaljokról (CAB⁵⁵) beszélhetünk, melyek állományának egy része aktív, másik része tartalékosokból tevődik össze. A CAT-ok különböző ügyekre szakosodtak, úgymint polgári ellátásért felelősek, lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyekkel (menekültekkel) foglalkozók, közbiztonsággal és közegészség-üggyel foglalkozók. Feladataik:

- civil beavatkozás megakadályozása a harci műveletek idején;
- parancsnokok támogatása a polgári lakosság felé fennálló felelősségük teljesítésében;
- kapcsolattartás a polgári kormányzati szervekkel;
- műemlékvédelem, művészet és levéltárak megőrzése;
- baráti nemzetek jogi és gazdasági rendszerének helyreállítása (mint például az éhínség, a betegség és a halál elleni küzdelem, az ártatlan sérültek táplálása, a szegények törvényes jogainak védelme és a fiatalok továbbképzésének biztosítása).

A továbbiakban a cikk a CAT-ok különleges egységekhez történő közeledésének relevanciáját mutatja be, felhozva számos történelmi példát, amely azt támasztja alá, hogy ez a közelítés jó döntésnek bizonyult. A 4. PSYOPS-csoport mellett a 96. CAB az, amely az Amerikai Egyesült Államok Különleges Műveleti Parancsnokságán belül hajtja végre feladatait, célja pedig az, hogy a műveleti területen támogassa a parancsnokot a befogadó nemzet kormányával, nem kormányzati szervezeteivel, valamint a helyi lakossággal való munkája révén. A különleges műveleti erők támogatása során ezek a műveletek magukban foglalják a különleges műveleti erők által végrehajtott külföldi belső védelmi műveleteket, a nem hagyományos hadviselést, a civil felderítést, a terepelemzést, a civil erőforrások behatárolását (a katonai műveletek támogatására), a polgári beavatkozások minimalizálására irányuló munkát, a drogellenes műveleteket és az orvosi segítségnyújtást. A CAT feladata még, hogy azonosítsa a háborús vagy katasztrófahelyzetekben élő lakosság szükségleteihez feltétlenül szükséges kritikus követelményeket, valamint az infrastruktúra és az intézmények hosszú távú stabilitásának újjáépítésére és helyreállítására irányuló munkát.

A 96. CAB elődje 1945. augusztus 25-én alakult meg, majd Dél-Koreában segítette a megszálló amerikai csapatokat 1949 januárjáig, deaktiválásáig. Az alakulatot 1967-ben Civil Affairs Groupként⁵⁶ aktiválták, majd 1971-ben szervezték át zászlóaljja. 1986 márciusától vált hivatalos ejtőernyős alakulattá. Részeit bevetették Grenadában az Urgent Fury műveletben, valamint Panamában a Just Cause művelet során.⁵⁷

A 96. CAB vett részt elsőként a szaúd-arábiai Desert Shield műveletben 1990 augusztusában. A tervezési folyamatokban való közreműködésük és a befogadó nemzeti támogató műveletek végrehajtása felbecsülhetetlen segítséget jelentett a műveleti terület előkészítésében. A Desert Storm művelet befejezését követően számos CAT-ot küldtek Törökországba és Észak-Irakba, hogy a Provide Comfort művelet keretében menekülttáborokat létesítsenek 452 ezer kurd részére; ételt és ellátást biztosítva számukra.⁵⁸

⁵⁵ Civil Affairs Battalion.

⁵⁶ Csoportként.

⁵⁷ 96th Civil Affairs Battalion (Airborne). <https://www.globalsecurity.org/military/agency/army/96ca.htm> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 22.)

⁵⁸ Uo.

1985-ben minden CAB egy parancsnokság, USACAPOC alá került. Ezt követően számos helyen vetették már be a CAT-okat, például Haitin, Szomáliában, Kubában, Panamában, valamint Afganisztánban, Irakban és Koszovóban is.⁵⁹ Biztosították a haderő és a nem kormányzati szervezetek és privát (önkéntes) segélyszervezetek között a kapcsolattartást, segítették a válság helyreállítását tanácsadással és egyéb módokon.

A panamai művelet célja az volt, hogy elűzzék az akkori diktátort, Manuel Noriega tábornokot. A harcoló egységek a feladat sikeres befejezését követően távoztak, ám a 96. CAB további hat hónapig a térségben maradt.⁶⁰ Munkájuk révén menekülttáborok létesültek, új rendőri erőt állítottak fel, valamint együttműködtek az új kormánnyal a nemzetépítésben. Mindezekben túl gondjuk volt arra is, hogy a lakosságnál fellelhető fegyvereket különböző összegekért felvásárolták annak érdekében, hogy csökkentsék az illegális fegyvertartást. Ehhez a CAT-tel együttműködő PSYOPS-csoport különböző kiadványokat készített, televízió- és rádióadásokon üzenték az embereknek, hogy hogyan zajlik a cserefolyamat és hol találhatóak hivatalos átvételi pontok. Mint láthatjuk, az Amerikai Egyesült Államok már több mint hat évtizede sikerrel alkalmazza a CA-képességet haderejében.

Ez a példa tökéletesen megmutatja, hogy egy válsághelyzet mennyi megoldásra váró problémát szül. A biztonság komplexitása itt is tetten érhető. A fegyveres erők (rendőrség és haderő) együttműködése elengedhetetlen egy-egy konfliktus rendezéséhez, hiszen mint a tömeges migráció esetében is tapasztaljuk, a probléma érinti a belbiztonságot és az ország külső fenyegetettségét is magában hordozza. A haderőn belül ennek alapján szintén célszerű, ha meglévő képességeit összekapcsolja, egymáshoz közelíti, hogy azok erőmaximalizáló hatása érvényesüljön, előremutató irányt nyújtva a jövő kockázataira nézve.

ÖSSZEGZÉS

A cikk a CIMIC-képesség alkalmazásának sokszínűségét és különböző értelmezéseit kívánta bemutatni, valamint felhívni a figyelmet a magyar CIMIC-képesség alkalmazásának továbbgondolására és -fejlesztésére. Az EU műveleteiben elengedhetetlen szerepet játszik a civil-katonai kapcsolattartás és együttműködés kialakítása. Napjainkban, amikor a konfliktusok a polgári környezetben zajlanak, egyre inkább prioritásként kerül meghatározásra a civil környezet védelme és támogatása, hogy a műveleti területen élő lakosság megfelelő viszonyba kerüljön a katonákkal. Funkcióját tekintve a CIMIC a saját erők támogatását szolgálja, ezért szerepe a fegyveres konfliktusokban nem elhanyagolható.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 96th Civil Affairs Battalion (Airborne). <https://www.globalsecurity.org/military/agency/army/96ca.htm>
- A CIMIC Alapjai. Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ, Budapest, 2005.
- AJP-3.4.9 – Allied Joint Doctrine for civil-military cooperation, Edition A Version 1, Feb 2013. <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/AJP-3.4.9-EDA-V1-E1.pdf>

⁵⁹ U.S. Army Civil Affairs and Psychological Operations Units. <http://www.civilaffairsassoc.org/ca-psychological-operations-units> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 23.)

⁶⁰ 96th Civil Affairs Battalion (Airborne).

- Az államok betűjelei. https://ocpsz.e-ceggyezek.hu/info/page/adm/adm_Help_ReadHelpFile?adm_file=hu/IMOnline/Utmutatok/Allamok.html
- Bokros Tünde Ibolya: *A civil-katonai együttműködés jelene a békétámogató műveletek alakulásának tükrében*. Hadtudományi Szemle, 2012/2. http://epa.oszk.hu/02400/02463/00013/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2012_3-4_149-157.pdf
- Bokros Tünde Ibolya – Nemes Krisztián Sándor őrnagy: *A Magyar Honvédség lehetőségei a biztonsági kihívások tükrében*. Honvédségi Szemle, 2015/4. <https://docplayer.hu/2196187-Honvedsegi-szemle-143-evfolyam-2015-4-szam-a-magyar-honvedseg-kozponti-folyoirata.html>
- CIMIC Handbook. <http://cpdmz.wp.mil.pl/plik/file/Dokumenty%20normatywne/cimic-handbook.pdf>
- CIMIC Handbook 4.0. 2016. <https://library.cimic-coe.org/cimic-field-handbook-4th-edition/>
- Common Information Sharing Environment – CISE. <https://www.efca.europa.eu/en/content/common-information-sharing-environment-cise>
- European Forces in Bosnia and Hercegovina. <https://www.facebook.com/EUFORBiH/videos/130132433321887/>
- European Union CSDP missions and operations 2018. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/csdp_missions_map_2018_4.jpg (Letöltés időpontja: 2018. 04. 04.)
- European Union Maritime Security Strategy. Az Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2014. június 24. <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011205%202014%20INIT>
- European Union Maritime Security Strategy (EUMSS) – Action Plan. Európai Unió Tanácsa, Brüsszel, 2014. december 16. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/20141216-action-plan_en.pdf
- European Union Maritime Security Strategy. Spanyol Stratégiai Tanulmányok Intézete, 2014. július 8. http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/EU_EstrategiaEuropeaSeguridadMaritimaxenx.pdf
- Dr. Gebhard, Carmen: *Civil-Military Coordination and Cooperation in the Context of the EU's Crisis Management CMCO versus CIMIC*. Info Aktuell 01/2008, Bécs. http://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/info_akt_01_08_cimic_vers_cmco_cg.pdf
- Information Operations. <https://www.rand.org/topics/information-operations.html>
- Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési Központ. https://honvedelem.hu/szervezet/mh_ckelmk
- Maritime CISE: a Common Information Sharing Environment for the European Maritime Domain. <https://www.youtube.com/watch?v=EDkexwhVUVE>
- MH Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ. https://honvedelem.hu/szervezet/107908_mh_ckelmk
- Padányi József: *A válságreagáló műveletek elmélete és gyakorlata a 21. században*. ZMNE, Budapest, 2004.
- Rózsa Tibor: *A befolyásolás művészete*. Hadtudományi Szemle, 2014/2. http://archiv.uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_2/2014_2_hm_rozsa.pdf
- Tarrósy István: *Magyarország Afrikában*. http://messzetatoblog.hu/blog/magyarorszag_afrikaban
- The EU Maritime Security Strategy. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/publications/eu-maritime-security-strategy-facts_en.pdf
- The EU Maritime Security Strategy and Action Plan. INFORMATION TOOLKIT. http://eeas.europa.eu/maritime_security/docs/maritime-security-information-toolkit_en.pdf
- Tomolya János – Padányi József: *A terrorizmus és a gerilla-hadviselés azonosságai és különbségei*. Hadtudomány, 2014/e-szám http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2014/2014_elektronikus/11_TOMOLYA_PADANYI.pdf

- Towards an EU integrated approach to global maritime security. Európai Bizottság, 2014. március 6. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-224_en.htm
- Trembeczky László: *Az outsourcing működése, lehetőségeinek kihasználása a Honvédelmi Minisztérium – Magyar Honvédség gazdaságosabb ellátása érdekében*. Doktori értekezés, ZMNE, 2007. http://archiv.uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2007/trembeczky_laszlo.pdf
- U.S. Army Civil Affairs and Psychological Operations. <http://www.psywarrior.com/psyop.html>
- U.S. Army Civil Affairs and Psychological Operations Units. <http://www.civilaffairsassoc.org/ca-psychological-operations-units>

Felhívás tanulmány készítésére

A Honvédségi Szemle Szerkesztőbizottsága a 2019. évben megjelenő folyóiratszámok tematikus blokkjaiba minden olyan – új kutatási eredményeken alapuló – témát szívesen lát, amely az alábbi kiemelt témakörök valamely aspektusát elemzi.

Kiemelt témakörök:

1. *Hibrid hadviselés – a vezetési módszertan változásai: döntéshozatal és küldetésorientált vezetői szemléletmód a 21. században.*
2. *Automatizált rendszerek: az autonóm rendszerek hadműveleti követelményeinek változásai a technológiai fejlesztések tükrében.*
3. *Hadviselés a hagyományostól eltérő hadszíntéren: az információs hadszíntér kihívásai és lehetőségei, az információs hadviselés szerepe és jelentősége napjaink konfliktusaiban.*
4. *Beépített területek: a városharc jellegzetességei és digitális katonai kihívásai beépített területen.*
5. *Kognitív fejlesztés: Szuperkatonák? A digitális katona mentális fejlesztésének kihívásai és lehetőségei – ember és gép szimbiózisa a hadszíntéren (human-machine teaming).*
6. *A technológiai változások vezetéstechnikai aspektusai és döntéshozatalra gyakorolt hatása. A küldetésalapú vezetés szervezeti szinten történő meghonosítása a Magyar Honvédségben.*

A tervezett tanulmányokról előzetesen egy max. 2000 leütés terjedelmű absztraktot kérünk, a felelős szerkesztőnek címezve (Kiss.Zoltan@hmzrinyi.hu). A beküldött absztraktokat a szerkesztőbizottság bírálja el, és az eredményről értesíti a benyújtót. Az elfogadott absztrakt ugyanakkor nem jelenti automatikusan az írás megjelenését, arról az elkészült tanulmány végleges szövegének ismeretében, annak szakmai lektorálása után születik döntés.

Honvédségi Szemle Szerkesztőbizottsága